

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

найменш витратного способу залежно від рівня небезпеки), проблемно-цільова (вибір заданого кінцевого стану системи) та проблемно-завданнева (вибір оптимального механізму захисту для досягнення кінцевої мети) [7].

Список використаних джерел:

1. Kalashnikova L., Yarova L. Social and Personal Fears of the Population of Ukraine: Character and Structure in the Sociological Dimension (1992–2021). *Communist and Post-Communist Studies Journal*. 2023. 56 (3). P. 150-175. URL: <https://online.ucpress.edu/cpcs/article/56/3/150/196338/Social-and-Personal-Fears-of-the-Population-of>.
2. Сельє Г. Стресс без дистрессу. *Журнал неврології ім. Б. М. Маньковського*. 2016. № 1. С. 78–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jorn_2016_1_13.
3. Лисенко С. Теорія управління безпекою соціальних систем (організацій) : курс лекцій. Київ : ДП Вид. дім «Персонал», 2014. 460 с.
4. Соціальна регуляція поведінки в умовах суспільної нестабільності / за ред. О. Злобіної. Київ : Інститут соціології НАН України, 2013. 319 с.
5. Геополітичні орієнтації населення і безпека України. За даними соціологів / упоряд. М. О. Шульга. Київ : ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2009. 88 с.
6. Рущенко І. П. Війна і девіація. *Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти* : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 10 квіт. 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т права та масових комунікацій, Кафедра соціології та психології; Соціологічна асоціація України. Харків : ХНУВС, 2015. С. 6–9.
7. Калашнікова Л. В. Безпека життєдіяльності особистості: соціологічні візії : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2020. 352 с.

Ключові слова: особистість, кризові умови, стратегії поведінки, безпека життєдіяльності, убезпечення функціонування і розвитку, самозахист.

Keywords: personality, crisis conditions, strategies of behavior, safety of vital activity, security of functioning and development, self-defense.

Яковлева Лілія Іванівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

професор кафедри соціології,

доктор політичних наук, професор

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ

У сучасних умовах особливої актуальності набуває дослідження філософського дискурсу європейської інтеграції. Адже, реалізація визначеного у Конституції інтеграційного курсу України неможлива без визначення фундамен-

тальних основ європейської інтеграції за допомогою раціональної аргументації, обговорення цінностей, ідентичностей, інститутів.

Актуальність теми дослідження обумовлена, передусім необхідністю визначення сутності та складових інтеграційних процесів, як визначального тренду глобалізації.

Слід безумовно погодитись із тим, що «Головне місце у міжнародному просторі нині відводиться інтеграційним процесам. Поняття інтеграції пов'язане із зміцненням взаємозалежності і злагодженості елементів соціальної системи... Зазвичай інтеграцію відносять до сфери створення новітніх структур, що спрямовані на забезпечення регулювання взаємовідносин між державами на основі інституціоналізації самих міждержавних відносин (інтегрально-державницький підхід)... Основу інтеграції становить міжсистемна взаємодія суспільно-політичної, соціально-економічної, науково-технологічної, соціокультурної сфер суспільного життя, які, з одного боку, прагнуть до національного самозбереження, а з іншого, відчуючи зовнішню залежність, мають схильність до саморуйнування» [4, с. 114].

Важливо відзначити у цьому контексті взаємодію універсального дискурсу європейської інтеграції та практики реалізації унікальних інтеграційних процесів у сфері публічної політики в Україні, а також, вже в університетському просторі – взаємну залежність наукового пошуку у напрямку дослідження філософського дискурсу щодо європейської інтеграції та викладання навчальної дисципліни «Філософські засади європейської та євроатлантичної інтеграції» [5].

Наголосимо на тому, що «Філософський аналіз проблеми інтеграції України до ЄС та НАТО актуалізує розгляд аксіологічної та морально-етичної проблематики, що є складовою більш широкого світоглядного контексту, в межах якого мова йде про співвіднесення суб'єктом себе з зовнішнім світом, зокрема соціальним та ототожнення з іншими представниками соціуму, тобто усвідомлення власної ідентичності... слід наголосити на важливості громадянської ідентичності та її зв'язку із європейськими цінностями. Саме громадянська ідентичність є фундаментом забезпечення легітимності публічної влади у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції» [3, с. 107].

При цьому, предметом обговорення у філософському дискурсі має стати також сама аргументація: у цьому і полягає колективний «пошук істини». Як відзначає Є. Бистрицький: «...колективний «пошук істини» у спільноті є взаємодією всіх можливих способів здійснення філософії – через оприлюднення досліджень, у розмовах висловлюваннях, дискусіях і дебатах. Через усі ці форми комунікації філософська спільнота синхронно і діахронно (через історичну дистанцію) взаємодіє між собою в професійному та публічному просторі. За необхідності колективного спілкування та взаєморозуміння всі вони насамперед спираються на звичне нормативне підґрунтя так само, як і будь-яка комунікативна дія, спрямована на консенсус. У підґрунті її як передумова лежить досить широкий спектр лінгвістичної компетенції – мовної нормативності для нормальної зрілої

людини, починаючи від знання власної, природної, мови та опанованих на цьому ґрунті інших мов філософських джерел і завершуючи набутою професійною компетенцією щодо розуміння змісту останніх» [1]

Не можливо обійти увагою суттєві зміни у дискурсивному просторі сучасності. По-перше, розвиток нових медіа та соціальних мереж (які стають платформою для публічного обговорення усіх важливих тем). По-друге, формування «нового» європейського середнього класу – креативного класу публічних інтелектуалів. У процесі формування філософського дискурсу щодо європейської інтеграції важлива роль належить найбільш активному та креативному класу публічних інтелектуалів. Зазначимо: «Без раціональної аргументації, раціональних дебатів щодо змісту публічної політики та напрямків її впровадження неможливо забезпечити легітимність публічної влади. Подолати дефіцит раціональності у публічній політиці мають звернення інтелектуалів. Завдяки використанню раціональної аргументації публічні інтелектуали відіграють важливу роль у процесі легітимації публічної влади, обґрунтовуючи «право на владу» як окремих осіб так і політичних інститутів... Доповнюючи формулу легітимності влади таким важливим чинником, як звернення публічних інтелектуалів, наголосимо на необхідності підвищення ефективності взаємодії інститутів публічної влади із публічними інтелектуалами» [6, с. 167].

Акцентуючи увагу на трансформаціях дискурсивного простору, пов'язаних із переходом від традиційних медіа (преса, радіомовлення, телебачення) до «нових медіа» (конвергентних та інтерактивних) й соціальних мереж відзначимо сучасний тренд «медіатизації» та медіа-скандалів. Він проявляється не лише у публічній політиці, а й у творчості публічних інтелектуалів щодо дискурсу європейської інтеграції.

Зокрема, йдеться про те, що «В умовах медіатизації, яка перетворює політику (у двох сенсах: як публічну політику так і боротьбу за голоси виборців під час електоральних змагань) на частину медіа-процесу, посилюються виклики для раціональної політичної комунікації. Легітимність влади скоріше потребує від політиків участі у ток-шоу, аніж спирається на раціональну аргументацію. Доля окремих політиків, політичних інституцій та необхідних суспільству реформ вирішується не під час раціональних політичних дебатів, а на політичних ток-шоу» [6, с. 163].

Важливою складовою філософського дискурсу щодо європейської інтеграції є визначення співвідношення між національною та європейською ідентичністю. Наголос робиться на необхідності збереження національної культури, ідентичності та реалізації національного проекту модернізації.

Відзначимо: «Українська держава повинна бути не лише об'єктом євроінтеграційних процесів і глобалізації в цілому, а й суб'єктом, інституцією, здатною чинити супротив економічній чи культурній експансії. Без розробки і послідовної реалізації національної стратегії, орієнтованої на глобальні виклики, переваги й небезпеки, Україна не зможе відстояти своє геостратегічне місце і роль в розвитку сучасної європейської і світової цивілізації» [2, с. 7].

Отже, філософський дискурс щодо європейської інтеграції визначає фундаментальні проблеми інтеграційного процесу, пов'язані із цінностями, ідентичностями та інституціями. Передусім – це співвідношення між національною та європейською ідентичностями. Одними із основних дійових осіб дискурсу стають публічні інтелектуали, а до чинників дискурсивного виміру європейської інтеграції слід віднести трансформації дискурсивного простору під впливом медіатизації, медіа-скандалів та розвитку соціальних мереж.

Список використаних джерел:

1. Бистрицький Є. Філософський дискурс: комунікація і норма. *Філософська думка*. 2019. № 5. С. 29–39. URL: <http://bystrytsky.org/phildis19.htm>.
2. Козловець М. А. Європейська інтеграція і національна ідентичність: український контекст. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 35. С. 148–160. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_35_14.pdf
3. Скалацька О. В. Яковлева Л. І. Юшкевич Ю. С. Європейська та євроатлантична інтеграція України: філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 50. С. 106–111. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/20.pdf
4. Філософія інтеграції : монографія / за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 543 с.
5. Яковлева Л. І. Філософські засади європейської та євроатлантичної інтеграції України : силабус навчальної дисципліни. Одеса : НУ «ОЮА», 2024. 13 с.
6. Яковлева Л. І., Яковлев Д. В. Політика без токшоу. Потенціал звернень публічних інтелектуалів щодо легітимації влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 39. С. 163–169.

Ключові слова: дискурсивний простір, соціологічний вимір, європейська інтеграція, європейська ідентичність, національна ідентичність.

Keywords: discursive space, sociological dimension, European integration, European identity, national identity.

Яценко Микола Анатолійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат соціологічних наук, доцент*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ

Діджиталізація соціуму сприяла поширенню мережевої інтернет-комунікації, що повністю нівелює з огляду на специфіку інформаційно-комунікаційних технологій будь-які географічні перешкоди для будівництва та підтримання со-